

KRAJOWY PROGRAM ZWALCZANIA NIEKTÓRYCH SEROTYPÓW SALMONELLI W STADACH BROJLERÓW GATUNKU KURA (GALLUS GALLUS) NA ROK 2010

Część A

a) Cel krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)

Stosownie do art. 5 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność (Dz. Urz. UE L 325 z 12.12.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 41, str. 328, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 2160/2003”, zadaniem narodowego programu zwalczania choroby odzwierzęcej i odzwierzęcego czynnika chorobotwórczego jest osiągnięcie odpowiedniego celu wspólnotowego ograniczenia rozprzestrzeniania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych wymienionych w kolumnie 1, w populacjach zwierząt wymienionych w kolumnie 2 załącznika I do rozporządzenia nr 2160/2003.

Założeniem programu jest osiągnięcie celu wspólnotowego, który został określony w art. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 646/2007 z dnia 12 czerwca 2007 r. wykonującego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* u brojlerów i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1091/2005 (Dz. Urz. UE. L 151 z 13.06.2007, str. 21), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 646/2007”.

Cel wspólnotowy zostanie osiągnięty w odniesieniu do stad brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) w przypadku ograniczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej maksymalnej wartości procentowej stad brojlerów z wynikiem dodatnim badania na obecność *Salmonella Enteritidis* i *Salmonella Typhimurium* do 1% lub poniżej tej wartości.

Cel powinien zostać osiągnięty do dnia 31 grudnia 2011 r.

b) Zgodność programu z minimalnymi wymaganiami w zakresie pobierania próbek określonymi w części B załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003

Pobierania próbek będzie się odbywało na zasadach określonych w ust. 1 załącznika do rozporządzenia nr 646/2007, co jest zgodne z minimalnymi wymaganiami w zakresie pobierania próbek opisanych w części B załącznika II do rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność (Dz. Urz. UE L 325 z 12.12.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 41, str. 328, z późn. zm.)

c) Zgodność programu ze szczególnymi wymaganiami określonymi w części C, D i E załącznika II do rozporządzenia (WE) nr 2160/2003

Zgodnie z załącznikiem II rozdział E ust. 1 rozporządzenia nr 2160/2003, od dnia 1 stycznia 2011 r. w przypadku nie spełnienia kryterium „brak pałeczek *Salmonella* w 25 g”, świeże mięso drobiowe pozyskane z drobiu wymienionego w załączniku I do rozporządzenia nie może być wprowadzone do obrotu w celu spożycia przez ludzi.

1. Wymagania ogólne

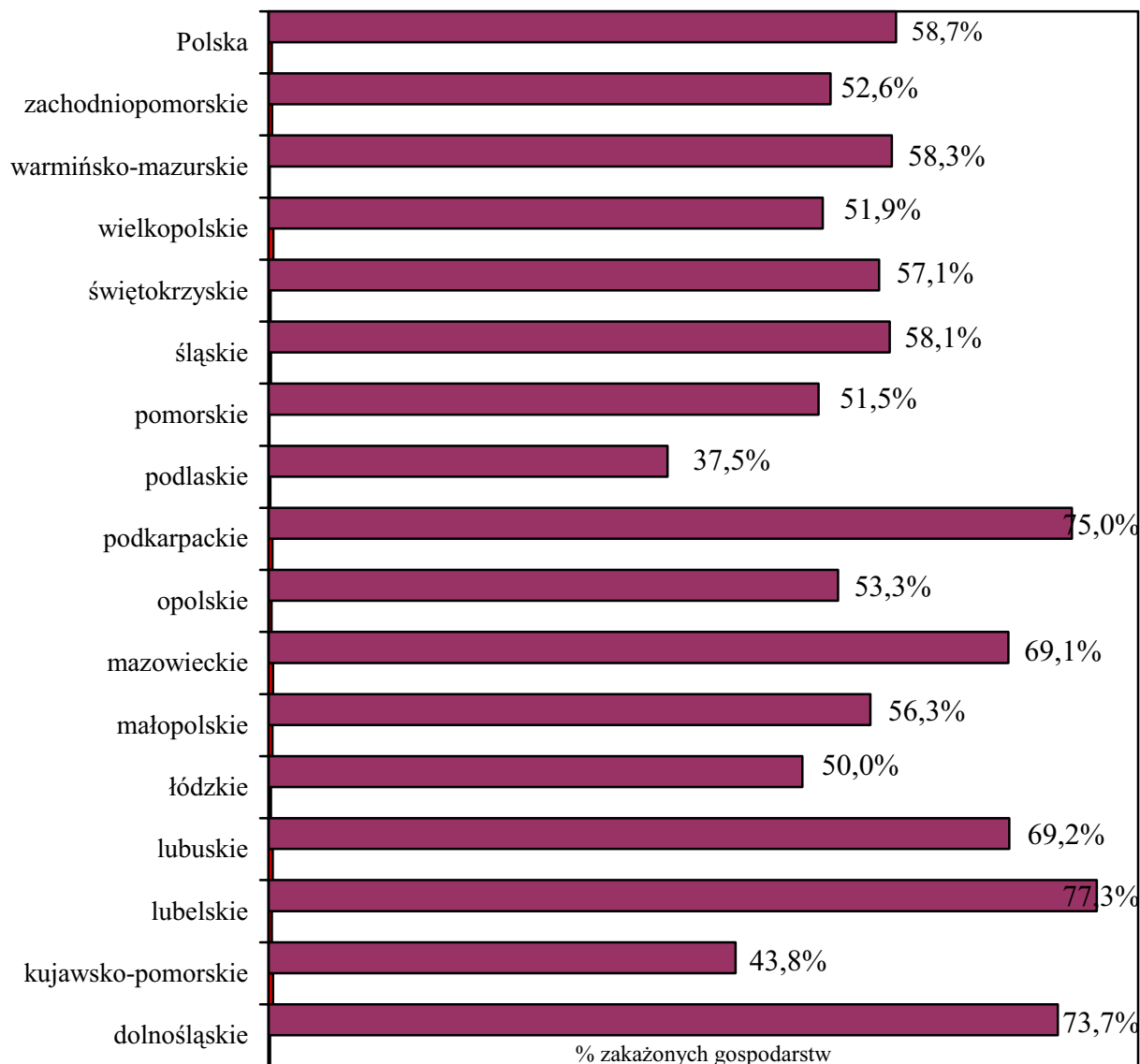
1.1. Występowanie serotypów *Salmonelli* na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

W okresie od 1 października 2005 r. do 30 września 2006 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzono badania podstawowe dotyczące występowania pałeczek *Salmonella* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*), zgodnie z decyzją Komisji nr 2005/636/WE z dnia 1 września 2005 r. w sprawie wkładu finansowego Wspólnoty na rzecz badania podstawowego dotyczącego występowania bakterii *Salmonella* spp. w stadach brojlerów gatunku *Gallus gallus* prowadzonego w Państwach Członkowskich Dz. Urz. L 228 z 03/09/2005 s. 14

Do badania pobrano próbki w 383 gospodarstwach utrzymujących powyżej 5000 brojlerów. Odsetek stad brojlerów zakażonych pałeczkami *Salmonella* wyniósł

58,7% i wahał się w poszczególnych województwach od 37,5% (woj. podlaskie) do 77,3% (woj. lubelskie).

Tab.1. Częstotliwość występowania zakażeń pałeczkami w stadach brojlerów *Salmonella* w poszczególnych województwach

Wyższy odsetek zakażeń odnotowano w gospodarstwach o dużej obsadzie brojlerów, co przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2.

Obsada gospodarstwa	Liczba gospodarstw	% gospodarstw zakażonych

	zbadanych	
5000-9999	27	29,6%
10000-49999	238	55,5%
50000-99999	55	80%
>100000	63	65,1%

We wszystkich przebadanych gospodarstwach drób był utrzymywany w budynkach, na ściółce słomianej lub trocinach, dlatego nie było możliwości porównania występowania pałeczek *Salmonella* w zależności od sposobu chowu.

Najczęściej notowanymi serotypami *Salmonelli* u brojlerów były: S.Enteritidis (55,6%), S.Infantis (14,4%) i S.Hadar (8,8%), natomiast S.Typhimurium stwierdzono w 4,7% badanych próbek.

W roku 2008 w ramach badań pobranych próbek z inicjatywy właściciela przebadano 18 156 stad. Stwierdzono wyniki dodatnie w 977 przypadkach, co stanowi 5,4 % zakażonych stad, w tym: odsetek stad zakażonych S.Enteritidis wyniósł 2,9%, S.Typhimurium 0,2 %, a zakażenie innymi serotypami *Salmonella* 2,3 %.

Najczęściej stwierdzanymi serotypami *Salmonelli* u brojlerów były: S. Enteritidis 2,9%, S.Seftenberg 0,9%, S.Infantis 0,69%.

1.2. Struktura i organizacja organów Inspekcji Weterynaryjnej

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej właściwą władzą wykonawczą w zakresie realizacji programów, o których mowa w art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 2160/2003, są organy Inspekcji Weterynaryjnej.

Organami Inspekcji Weterynaryjnej są:

- 1) Główny Lekarz Weterynarii;
- 2) wojewódzki lekarz weterynarii;
- 3) powiatowy lekarz weterynarii;
- 4) graniczny lekarz weterynarii.

Rys. 1. Schemat organizacji Inspekcji Weterynaryjnej w Polsce

Struktura oraz kompetencje organów Inspekcji Weterynaryjnej zostały określone w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 121, poz. 842, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej urzędowe badania laboratoryjne wykonywane są przez:

- 1) zakłady higieny weterynaryjnej wchodzące w skład wojewódzkich inspektoratów weterynarii, które są regionalnymi laboratoriami weterynaryjnymi w rozumieniu przepisów Unii Europejskiej;
- 2) laboratoria weterynaryjne wchodzące w skład innych niż wymienione w pkt 1 jednostek organizacyjnych Inspekcji;
- 3) krajowe laboratoria referencyjne w rozumieniu przepisów Unii Europejskiej.

Dodatkowo, zgodnie z art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, w uzasadnionych przypadkach badania laboratoryjne mogą przeprowadzać zatwierdzone laboratoria inne, niż wyżej wymienione.

Aktualnie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej istnieje 16 zakładów higieny weterynaryjnej, oraz 16 pracowni terenowych. Ich status zależy od wewnętrznych przepisów regulujących funkcjonowanie poszczególnych wojewódzkich inspektoratów weterynarii.

Laboratorium weterynaryjnym wchodzącym w skład innych jednostek organizacyjnych Inspekcji Weterynaryjnej jest Laboratorium Badania Mleka Surowego działające jako gospodarstwo pomocnicze przy Powiatowym Inspektoracie Weterynarii w Skierniewicach.

Zadania laboratoriów referencyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykonują:

- 1) Państwowy Instytut Weterynaryjny-Państwowy Instytut Badawczy w Puławach;

- 2) Krajowe Laboratorium Pasz należące do struktur organizacyjnych Instytutu Zootechniki - Państwowego Instytutu Badawczego w Balicach k. Krakowa;
- 3) Instytut Ochrony Roślin Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin.

Nadzór nad działalnością Inspekcji Weterynaryjnej oraz laboratoriów referencyjnych sprawuje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który jest naczelnym organem administracji rządowej, właściwym w dziedzinie weterynarii. Kompetencje ministra właściwego do spraw rolnictwa w tym zakresie wynikają z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, z późn. zm.).

1.3. Zatwierdzone laboratoria, w których dokonuje się analizy próbek zgromadzonych w ramach programu

Laboratoriami zatwierdzonymi, w których przeprowadza się badania próbek zgromadzonych w ramach programu są:

- 1) Zakład Higieny Weterynaryjnej we Wrocławiu - dla województwa dolnośląskiego;
- 2) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Bydgoszczy i Oddział Terenowy Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Toruniu - dla województwa kujawsko – pomorskiego;
- 3) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Lublinie - dla województwa lubelskiego;
- 4) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Białymstoku – dla województwa podlaskiego;
- 5) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gorzowie Wielkopolskim - dla województwa lubuskiego;
- 6) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Łodzi - dla województwa łódzkiego;
- 7) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Krakowie - dla województwa małopolskiego;
- 8) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Warszawie - dla województwa mazowieckiego;
- 9) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Opolu - dla województwa opolskiego;
- 10) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Krośnie - dla województwa podkarpackiego;
- 11) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gdańsku - dla województwa pomorskiego;
- 12) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Olsztynie - dla województwa warmińsko-mazurskiego;
- 13) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Katowicach - dla województwa śląskiego;

- 14) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Kielcach - dla województwa świętokrzyskiego;
- 15) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Poznaniu - dla województwa wielkopolskiego;
- 16) Zakład Higieny Weterynaryjnej w Szczecinie i Oddział Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Koszalinie - dla województwa zachodniopomorskiego.

W przypadkach uzasadnionych ekonomicznie lub logistycznie, próbki pobrane w ramach programu mogą być przesłane do zakładu higieny weterynaryjnej znajdującego się w innym województwie. W takiej sytuacji w przypadku próbek urzędowych, powiatowy lekarz weterynarii powiadamia wojewódzkiego lekarza weterynarii o zamiarze przesłania próbek do zakładu higieny weterynaryjnej położonego w innym województwie. Wojewódzki lekarz weterynarii właściwy dla powiatu, gdzie są pobierane próbki powiadamia wojewódzkiego lekarza weterynarii właściwego ze względu na położenie zakładu higieny weterynaryjnej o zamiarze przesłania próbek.

Próbki pobrane z inicjatywy hodowcy, mogą zostać przesłane do laboratoriów innych, niż wyżej wymienione, które:

- 1) są akredytowane w kierunku metody badawczej opisanej w załączniku D do normy ISO 6579:2002;
- 2) zostały zatwierdzone przez Głównego Lekarza Weterynarii oraz
- 3) regularnie uczestniczą w badaniach biegłości organizowanych przez Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. salmonellozy (w aspekcie chorób odzwierzęcych)

Laboratoria te po uzyskaniu dodatniego wyniku badań próbek pobranych z inicjatywy hodowcy niezwłocznie informuje właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii o wykryciu serotypów salmonella objętych programem lub stwierdzeniu efektu hamującego wzrost bakterii.

. Laboratorium przeprowadza każdorazowo badania efektu hamującego wzrost bakterii. W przypadku wykrycia serotypów pałeczek *Salmonella* innych niż objętych programem, należy w miarę możliwości określić serotyp i podać jego nazwę. Z wykonanych badań laboratoryjnych sporządza się sprawozdanie z badań. W sprawozdaniu należy umieścić jeden z poniższych zapisów:

- a) - w próbkach ...(podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada (podać numer/oznaczenie stada, liczbę ptaków w stadzie oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa, jeśli nadano) nie wykryto pałeczek z rodzaju *Salmonella*;
- b) - w próbkach ...(podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada (podać numer/oznaczenie stada, liczbę ptaków w stadzie oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa, jeśli nadano) wykryto *S. Enteritidis* lub/i *S. Typhimurium*;
- c) - w próbkach ...(podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada (podać numer/oznaczenie stada, liczbę ptaków w stadzie oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa, jeśli nadano) nie wykryto *S. Enteritidis* lub/i *S. Typhimurium*. Stwierdzono obecność *Salmonella*, (podać nazwę, jeśli określono serotyp);
- d) - w próbkach ...(podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada (podać numer/oznaczenie stada, liczbę ptaków w stadzie oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa, jeśli nadano) nie wykryto pałeczek z rodzaju *Salmonella*, natomiast wykryto efekt hamujący wzrost bakterii.

Krajowym laboratorium referencyjnym ds. salmonellozy (w aspekcie chorób odzwierzęcych), stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2008 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 118, poz. 757), jest Laboratorium Zakładu Mikrobiologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego - Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

1.4. Metody stosowane do wykrywania serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)

Metody stosowane do wykrywania serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) są określone w ust. 3 załącznika do rozporządzenia nr 646/2007.

Do wykrywania serotypów objętych programem jest stosowana metoda zalecana przez Wspólnotowe Laboratorium Referencyjne w Bilthoven w Holandii. Metoda ta została opisana w załączniku D do normy PN-EN ISO 6579:2003+A1:2007 Mikrobiologia żywności i pasz - Horyzontalna metoda wykrywania *Salmonella* spp.

(Załącznik D: Wykrywanie *Salmonella* w kale zwierząt i próbkach środowiskowych z etapu produkcji pierwotnej), w której do selektywnego namnażania stosuje się półpłynną pożywkę MSR.V.

Serotypowaniu podlega przynajmniej jeden izolat z każdej dodatniej próbki, zgodnie ze schematem Kaufmanna-White'a.

1.5. Kontrole urzędowe w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) oraz pasz

Zgodnie z ust. 1 załącznika do rozporządzenia nr 646/2007 pobranie próbek powinno nastąpić z inicjatywy hodowcy we wszystkich stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*), w ciągu 3 tygodni przed planowanym przemieszczeniem brojlerów do rzeźni. Zgodnie z lit. B załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003 wyniki analizy próbek muszą być znane przed przemieszczeniem brojlerów do rzeźni.

Procedura pobierania i przesyłania próbek została określona w ust. 2 i 3 załącznika do rozporządzenia nr 646/2007.

Pobieranie próbek przed przemieszczeniem brojlerów do rzeźni następuje z inicjatywy hodowcy, który ponosi koszty ich pobrania, transportu oraz analizy w laboratorium.

Hodowca jest zobowiązany do prowadzenia dokumentacji związanej z pobieraniem próbek zawierającej co najmniej informacje dotyczące: rodzaju próbek, daty i godziny pobrania próbek, danych osoby pobierającej próbkę, daty i godziny wysłania próbek do laboratorium, nazwy i adresu laboratorium oraz wyników analiz próbek pobranych w ramach programu.

Właściwy miejscowo powiatowy lekarz weterynarii nadzoruje prawidłowe pobieranie próbek z inicjatywy hodowcy oraz kontroluje dokumentację prowadzoną przez hodowcę. Nadzór może odbywać się w trakcie urzędowych kontroli gospodarstw oraz w każdym przypadku, gdy powiatowy lekarz weterynarii uzna, że zachodzi taka konieczność.

W przypadku stwierdzenia w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy serotypów *Salmonella* objętych programem lub efektu hamującego wzrost bakterii powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza urzędowe pobranie próbek w gospodarstwie. Opłaty związane z badaniem laboratoryjnym próbek urzędowych w przypadku stwierdzenia efektu hamującego wzrost bakterii ponosi hodowca. Do opłat tych dolicza się koszty

dojazdu związanego z pobraniem próbek oraz użytych wyrobów stosowanych w medycynie weterynaryjnej. Wysokość opłat określono w przepisach odrębnych. Częstotliwość i sposób pobierania próbek został określony załączniku do rozporządzenia (WE) nr 646/2007.

Kontrole urzędowe pasz przeznaczonych dla stad brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) w zakresie wykrywania serotypów *Salmonella* objętych programem zostały przewidziane w Krajowym planie kontroli urzędowej pasz, przygotowanym i wdrożonym zgodnie z postanowieniami art. 44 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. Nr 144 poz. 1045, z późn. zm.) oraz art. 42 rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.4.2004 r., str. 1 z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3 t. 45, str. 200).

1.6. Środki podjęte przez właściwe organy w odniesieniu do zwierząt lub produktów, u których lub w których wykryto *Salmonella spp.*, w szczególności te podjęte w celu ochrony zdrowia publicznego, a także wszelkie podjęte środki zapobiegawcze, takie jak szczepienia.

1.6.1. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań laboratoryjnych w kierunku serotypu pałeczek *Salmonella* objętego programem lub wykrycia efektu hamującego wzrost bakterii w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy w stadzie brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) w okresie trzech tygodni przed przemieszczeniem ptaków do rzeźni, stosuje się przepisy art. 42 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Hodowca jest obowiązany do:

- 1) niezwłocznego, zawiadomienia o tym fakcie powiatowego lekarza weterynarii;
- 2) pozostawienia ptaków w miejscu ich stałego przebywania i nie wprowadzania tam innego drobiu;
- 3) uniemożliwienia osobom postronnym dostępu do kurnika lub miejsc, w których znajdują się ptaki podejrzane o zakażenie pałeczkami *Salmonella* objętymi programem lub ich zwłoki;

- 4) wstrzymania się od wywożenia, wynoszenia i zbywania mięsa, zwłok ptaków, paszy, odchodów i ściółki pochodzącej od drobiu oraz innych przedmiotów znajdujących się w miejscu utrzymywania ptaków;
- 5) udostępnienia organom Inspekcji Weterynaryjnej ptaków do badań i zabiegów weterynaryjnych a także udzielania pomocy przy wykonywaniu tych badań i zabiegów;
- 6) udzielania powiatowemu lekarzowi weterynarii wyjaśnień i informacji, które mogą mieć znaczenie dla wykrycia choroby i źródeł zakażenia lub zapobiegania jej szerzeniu.

1.6.2. W przypadku, o którym mowa w pkt 1.6.1., powiatowy lekarz weterynarii:

- 1) przeprowadza dochodzenie epizootyczne, zgodnie z art. 42 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt;
- 2) pobiera próbki do badań diagnostycznych we wszystkich stadach w gospodarstwie, zgodnie z ust. 2 załącznika do rozporządzenia nr 646/2007;
- 3) w celu ustalenia źródła zakażenia stada pałeczkami *Salmonella*, przeprowadza badania:
  - a) paszy,
  - b) wody;
- 4) nakazuje w drodze decyzji administracyjnej:
  - a) odosobnienie drobiu znajdującego się w gospodarstwie, w poszczególnych kurnikach lub w innych miejscach, w których jest on utrzymywany,
  - b) zastosowanie właściwych produktów biobójczych przed wejściami i wyjściami z kurników, jak również wjazdami i wyjazdami z terenu gospodarstwa.
- 5) zakazuje w drodze decyzji administracyjnej:
  - a) stosowania produktów biobójczych, produktów leczniczych weterynaryjnych i innych środków utrudniających izolację pałeczek *Salmonella* w stadzie przed pobraniem próbek urzędowych;
  - b) wywożenia z gospodarstwa mięsa, zwłok ptaków, paszy, odchodów i ściółki pochodzącej od drobiu oraz innych przedmiotów znajdujących się w miejscu utrzymywania ptaków, bez jego zgody;
  - c) przemieszczania drobiu z gospodarstwa i do gospodarstwa, chyba że drób przed zakończeniem tuczu, na wniosek hodowcy, zostanie przemieszczony do

rzeźni. W przypadku przemieszczania brojlerów do uboju w rzeźni drobiu, w świadectwie zdrowia należy zaznaczyć fakt ich pochodzenia ze stada, w którym w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy uzyskano dodatni wynik w kierunku *S. Enteritidis* lub *S. Typhimurium* lub w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy wykryto efekt hamujący wzrost bakterii. Postępowanie w czasie uboju i ocenę poubojową należy przeprowadzić zgodnie z odrębnymi przepisami obowiązującymi w odniesieniu do rzeźni drobiu.

1.6.3. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań laboratoryjnych urzędowo pobranych próbek w kierunku serotypów pałeczek *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium (innych, niż szczepy szczepionkowe) lub w przypadku wykrycia w urzędowo pobranych próbkach efektu hamującego wzrost bakterii, powiatowy lekarz weterynarii w drodze decyzji administracyjnej:

1) nakazuje:

- a) zniszczenie zwłok wszystkich sztuk drobiu padłego, zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1774/2002 z dnia 3 października 2002 r. ustanawiającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 273 z 10.10.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 37, str. 92),
- b) przetworzenie lub zniszczenie mięsa znajdującego się w gospodarstwie i pozyskanego z tych brojlerów,
- c) zniszczenie pasz lub ich zagospodarowanie, po obróbce gwarantującej zabicie pałeczek *Salmonella*, w przypadku gdy wyniki badania próbek paszy w kierunku obecności *Salmonelli* dały wynik dodatni,
- d) zniszczenie lub zagospodarowanie ściółki, odchodów i innych przedmiotów, które mogły ulec skażeniu, w sposób, który wyklucza zanieczyszczenie pałeczkami *Salmonella*, zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1774/2002 z dnia 3 października 2002 r. ustanawiającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi,
- e) dokładne oczyszczenie i odkażenie kurników, w których był przetrzymywany drób ze stada zakażonego w odniesieniu do celu wspólnotowego, otoczenie budynków, środków transportu oraz pozostałych przedmiotów, które mogły

ulec skażeniu, pod nadzorem powiatowego lekarza weterynarii, po wykonaniu czynności, o których mowa w lit. a-d,

f) podjęcie innych działań mających na celu poprawę warunków zoohigienicznych;

2) zakazuje:

a) przemieszczania drobiu z gospodarstwa i do gospodarstwa za wyjątkiem sytuacji, gdy drób przed zakończeniem tuczu, na wniosek hodowcy, zostanie przemieszczony bezpośrednio do rzeźni celem uboju.

Przy przemieszczaniu zakażonych brojlerów do rzeźni, w świadectwie zdrowia należy zaznaczyć fakt pochodzenia ptaków z zakażonego stada.

Wzór świadectwa zdrowia określa rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 854/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 139 z 30.4.2004, str. 206; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 75) - załącznik I, sekcja IV, rozdz. X, część A.

Zgodnie z art. 44 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt powiatowy lekarz weterynarii może nakazać przetworzenie mięsa pozyskanego z brojlerów pochodzących ze stada zakażonego pałeczkami *Salmonella* objętymi programem z zastosowaniem określonej technologii. W przypadku konieczności transportu tuszek do innego zakładu przetwórstwa, powiatowy lekarz weterynarii określa warunki takiego transportu, biorąc pod uwagę odległość zakładu przetwórstwa.

Postępowanie w trakcie uboju, ocenę poubojową oraz sposób postępowania z produktami otrzymanymi z tych ptaków regulują przepisy rozporządzenia (WE)

Nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. L 139 z 30.4.2004, str. 55—205 Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str.14 - 74) –załącznik III, sekcja II, rozdział IV i V.

Zaleca się podjęcie działania mającego na celu poprawę:

1) warunków zoohigienicznych w gospodarstwie (odpowiednia temperatura, wilgotność, wymiana powietrza, odpowiednie żywienie, zachowanie prawidłowej obsady kurnika itp.) oraz

- 2) bezpieczeństwa epizootycznego gospodarstwa (rewizja planu zabezpieczenia gospodarstwa przeciwko gryzoniom, zakaz wstępu do budynków inwentarskich osobom postronnym, zabezpieczenie paszy przed dostępem gryzoni i dzikich ptaków, wyłożenie mat dezynfekcyjnych, zaopatrzenie osób zatrudnionych w odzież ochronną itp.).

Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza urzędowe pobranie próbek skuteczności wykonanego oczyszczania i odkażania przed ponownym umieszczeniem kur w kurniku. Ponowne umieszczenie kur w kurniku może odbyć się tylko po uzyskaniu ujemnych wyników badań urzędowo pobranych próbek.

W odniesieniu do osób pracujących w gospodarstwie zaleca się przeprowadzenie badania na nosicielstwo pałeczek *Salmonella*.

1.6.4. Powiatowy lekarz weterynarii powiadamia niezwłocznie państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o uzyskaniu dodatniego wyniku badań laboratoryjnych próbek pobranych w stadzie brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*), w kierunku serotypu pałeczek *S. Enteritidis* lub *S. Typhimurium*, zgodnie z art. 51 ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

1.6.5. Zasady stosowania środków zwalczających drobnoustroje oraz prowadzenia szczepień określają przepisy rozporządzenia Komisji (WE) nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących stosowania szczególnych metod kontroli w ramach krajowych programów na rzecz zwalczania salmonelli (Dz. U. UE L 212 z 2.08.2006).

1.7. Ustawodawstwo krajowe odnoszące się do wdrażania programu, w tym wszelkiego rodzaju przepisy krajowe dotyczące działalności określonej w programie

- 1) ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007r Nr 121, poz. 842 z późn.zm.);
- 2) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342);

- 3) ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. Nr 144, poz. 1045, z późn. zm.);
- 4) ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r., Nr 171, poz. 1225 z późn. zm.);
- 5) ustawa z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 Nr 45 poz. 271);
- 6) ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437);
- 7) ustawa z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach (Dz. U. Nr 126, poz. 1384 z późn. zm.);
- 8) ustawa z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz. U. Nr 165, poz. 1590 z późn. zm.)
- 9) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 maja 2007 r. w sprawie wykazu laboratoriów upoważnionych do prowadzenia badań pasz oraz pasz leczniczych w ramach urzędowej kontroli (Dz. U. Nr 98, poz. 653);
- 10) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2008 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 118, poz. 757);
- 11) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych mających zastosowanie do drobiu i jaj wylęgowych (Dz. U. Nr 219, poz. 2225, z późn. zm.);
- 12) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie trybu powoływania i odwoływania rzeczoznawców, ich kwalifikacji i wysokości przysługującego im wynagrodzenia oraz dokonywania przez nich szacowania (Dz. U. Nr 89, poz. 591);
- 13) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 kwietnia 2006 r. w sprawie współdziałania między organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej oraz Inspekcji Ochrony środowiska w zakresie zwalczania chorób zakaźnych (Dz. U. Nr 73, poz. 516);
- 14) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2006 r. w sprawie współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, Inspekcji Handlowej, Inspekcji Transportu Drogowego, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-

- Spożywczych oraz jednostek samorządu terytorialnego przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych (Dz. U. Nr 83, poz. 575);
- 15) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt i dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej (Dz. U. Nr 100, poz. 1022);
  - 16) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji obrotu detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi i wzoru tej dokumentacji (Dz. U. Nr 200, poz. 1236);
  - 17) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. z 2007 r. Nr 5, poz. 38.);
  - 18) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie sposobu ustalania i wysokości opłat za czynności wykonywane przez Inspekcję Weterynaryjną, sposobu i miejsc pobierania tych opłat oraz sposobu przekazywania informacji w tym zakresie Komisji Europejskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 2, poz. 15)
  - 19) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 września 2003 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 167, poz. 1629 z późn. zm.)

1.8 Pomoc finansowa udzielana przedsiębiorstwom spożywczym i paszowym w ramach programu

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, koszty wykonywania zadań Inspekcji Weterynaryjnej są pokrywane z budżetu państwa, chyba że co innego wynika z programu.

Odszkodowanie ze środków budżetu państwa przysługuje za zniszczone z nakazu organu Inspekcji Weterynaryjnej, związanego z realizacją programu, produkty pochodzenia zwierzęcego, pasze oraz sprzęt, który nie może być poddany odkażeniu. Wartość odszkodowania określa się na podstawie średniej z trzech kwot oszacowania przyjętych przez powiatowego lekarza weterynarii oraz dwóch rzeczoznawców wyznaczonych przez tego lekarza z listy przez niego prowadzonej. Szczegółowy sposób powoływania i odwoływania rzeczoznawców oraz szacowania

zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie trybu powoływania i odwoływania rzeczoznawców, ich kwalifikacji i wysokości przysługującego im wynagrodzenia oraz dokonywania przez nich szacowania (Dz. U. Nr 89, poz. 591).

Odszkodowanie nie przysługuje podmiotom prowadzącym działalność w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt, wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej, organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt, obrotu zwierzętami, pośrednictwa w tym obrocie, skupu zwierząt, obrotu paszami, uboju zwierząt rzeźnych lub produkcji mięsa oraz zbierania, transportowania, przechowywania, operowania, przetwarzania oraz wykorzystywania lub usuwania ubocznych produktów zwierzęcych. Podmioty te we własnym zakresie ponoszą ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego.

O przyznaniu lub odmowie przyznania odszkodowania rozstrzyga powiatowy lekarz weterynarii, w drodze decyzji administracyjnej. Decyzja przyznająca odszkodowanie jest ostateczna (nie przysługuje od niej odwołanie do wojewódzkiego lekarza weterynarii). Strona niezadowolona z wysokości odszkodowania może jednak, w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji, wnieść powództwo do sądu rejonowego.

2. Wymagania dotyczące przedsiębiorstw spożywczych i paszowych objętych programem

2.1. Struktura produkcji brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz produktów pozyskanych od tego gatunku

Tab. 3

Lp.	Województwo	Liczba gospodarstw utrzymujących >5000 brojlerów gatunku kura	Średnia liczebność stad brojlerów gatunku kura
1.	Dolnośląskie	169	10815
2.	Kujawsko-pomorskie	130	19800
3.	Lubelskie	179	16600
4.	Lubuskie	100	20640
5.	Łódzkie	397	23697

6.	Małopolskie	128	17000
7.	Mazowieckie	426	18500
8.	Opolskie	123	20000
9.	Podkarpackie	146	13500
10.	Podlaskie	152	23000
11.	Pomorskie	225	37450
12.	Śląskie	201	20000
13.	Świętokrzyskie	128	23000
14.	Warmińsko- mazurskie	90	3500
15.	Wielkopolskie	470	30000
16.	Zachodniopomorskie	136	30000

Według danych Inspekcji Weterynaryjnej, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w grudniu 2007 r. znajdowało się 3200 gospodarstw utrzymujących > 5000 brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*).

2.2. Struktura produkcji pasz

Produkcja pasz przemysłowych w Rzeczypospolitej Polskiej w roku 2008 wyniosła 7,40 mln ton ogółem, co w porównaniu do roku 2007 stanowi spadek o 130 tys. ton. Natomiast roku 2006 produkcja wynosiła 5,56 mln ton pasz przemysłowych. Produkcja pasz dla drobiu w roku 2008 wyniosła 4,38 mln ton, co stanowi około 60 % ogólnej produkcji pasz przemysłowych w Polsce. O popycie na pasze decyduje przede wszystkim sytuacja na rynku drobiu.

Produkcja pasz przemysłowych w Rzeczypospolitej Polskiej według prognozy na 2009 r. ma wynieść 7,70 mln ton. Ze względu na krótki cykl produkcyjny w hodowli drobiu, trudno jest przewidzieć szacowaną produkcję pasz dla tego gatunku zwierząt, jednak od kilku lat notuje się stały wzrost produkcji w tym segmencie, który wynika ze wzrostu konsumpcji mięsa drobiowego w Polsce.

2.3. Odpowiednie wytyczne dotyczące dobrych praktyk produkcji zwierzęcej lub inne wytyczne w zakresie bezpieczeństwa biologicznego.

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej znajdują zastosowanie wytyczne opracowane przez Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów

Wiejskich Oddział w Poznaniu, w zakresie dostosowania gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej – produkcja drobiu i jaj. Stosowanie wytycznych nie jest obligatoryjne. Dodatkowo, dostępny jest szereg publikacji dotyczących dobrej praktyki produkcyjnej (GMP) oraz dobrej praktyki higienicznej (GHP), które mają zastosowanie również w gospodarstwach utrzymujących brojlery.

2.4. Rutynowy nadzór weterynaryjny nad gospodarstwami rolnymi

W zakresie środków profilaktyki weterynaryjnej podejmowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podstawowe znaczenie ma ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Ustawa ta ustanawia nadzór organów administracji publicznej nad prowadzeniem działalności związanej z utrzymywaniem drobiu, określa warunki zapewniające odpowiedni poziom bezpieczeństwa epizootycznego dla prowadzenia tego rodzaju działalności oraz określa katalog środków nadzoru. Katalog ten obejmuje kompetencje organów administracji weterynaryjnej do wydawania aktów administracyjnych (decyzji administracyjnych) oraz prowadzenia działań faktycznych o charakterze materialno-technicznym.

Podjęcie działalności nadzorowanej w zakresie przewozu drobiu i obrotu nim, prowadzenia stacji kwarantanny albo zakładu drobiu jest dozwolone po stwierdzeniu spełniania wymagań weterynaryjnych określonych dla danego rodzaju działalności, w drodze decyzji powiatowego lekarza weterynarii. Powiatowy lekarz weterynarii, po otrzymaniu wniosku zainteresowanego podmiotu, wszczyna w tym względzie postępowanie administracyjne.

Powiatowy lekarz weterynarii wydając decyzję o spełnieniu wymagań weterynaryjnych, nadaje weterynaryjny numer identyfikacyjny, bądź na całość prowadzonej działalności bądź poszczególnym obiektom budowlanym lub miejscom, w których ta działalność ma być prowadzona lub osobom wykonującym określone czynności w ramach tej działalności.

Działalność polegająca na organizowaniu targów, wystaw, pokazów drobiu oraz utrzymywaniu drobiu w celu umieszczenia go lub pochodzących z niego produktów na rynku, nie wymaga decyzji powiatowego lekarza o spełnianiu warunków weterynaryjnych. Do prowadzenia wyżej wymienionych działalności konieczne jest jedynie zgłoszenie w formie pisemnej zamiaru jej prowadzenia, które to zgłoszenie

powinno spełniać identyczne wymagania, jak w przypadku wniosku składanego przed rozpoczęciem działalności podlegającej zatwierdzeniu.

Podmioty prowadzące działalność nadzorowaną zobowiązane zostały także do poinformowania powiatowego lekarza weterynarii o zaprzestaniu prowadzenia określonego rodzaju działalności nadzorowanej, a także o każdej zmianie stanu prawnego lub faktycznego związanego z prowadzeniem tej działalności, w zakresie dotyczącym wymagań weterynaryjnych. Informacja taka powinna zostać przekazana w formie pisemnej w terminie siedmiu dni od dnia zaistnienia zdarzenia. Dodatkowo, podmioty prowadzące działalność nadzorowaną w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej, organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt, obrotu zwierzętami, pośrednictwa w tym obrocie lub skupu zwierząt, obowiązane są zawiadomić właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii o każdym załadunku i wyładunku drobiu, co najmniej na 24 godziny przed planowanym terminem dokonania tych czynności oraz o czasie i miejscu organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów, co najmniej na 30 dni przed planowanym terminem ich zorganizowania.

Podmioty prowadzące działalność podlegającą nadzorowi organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie wymagań weterynaryjnych obowiązane są zapewnić wymagania lokalizacyjne zdrowotne, higieniczne, sanitarne, organizacyjne, techniczne lub technologiczne zabezpieczające przed zagrożeniem epizootycznym, epidemicznym lub zapewniające właściwą jakość produktów.

Wymagania te w sposób szczegółowy są określone w rozporządzeniach wydanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Szczegółowe regulacje obejmują, między innymi, kwestie:

- 1) stanu zdrowia zwierząt będących przedmiotem działalności nadzorowanej;
- 2) lokalizacji i wyposażenia gospodarstw oraz miejsc gromadzenia drobiu, jak również innych miejsc przetrzymywania drobiu;
- 3) pochodzenia zwierząt będących przedmiotem działalności nadzorowanej, w tym sposób prowadzenia rejestrów tych zwierząt;
- 4) kwalifikacji osób wykonujących określone czynności w ramach prowadzonej działalności nadzorowanej oraz zakresu tych czynności;
- 5) sposobu postępowania z niejadalnymi produktami pochodzenia zwierzęcego wytwarzanymi w ramach prowadzonej działalności nadzorowanej;

- 6) świadectw zdrowia lub innych dokumentów, w które zaopatruje się zwierzęta będące przedmiotem działalności nadzorowanej lub niejadalne produkty pochodzenia zwierzęcego wytwarzane przy prowadzeniu tej działalności;
- 7) sposobu i zakresu prowadzenia dokumentacji oraz okresu jej przechowywania;
- 8) środków transportu i warunków transportu zwierząt lub niejadalnych produktów pochodzenia zwierzęcego, będących przedmiotem działalności nadzorowanej lub wykorzystywanych do jej prowadzenia;
- 9) pozyskiwania mięsa drobiowego.

W ramach nadzoru sprawowanego przez organy Inspekcji Weterynaryjnej nad działalnością związaną z drobiem pracownikom Inspekcji, jak również osobom wyznaczonym do wykonywania określonych zadań w imieniu Inspekcji, przysługuje prawo przeprowadzenia w każdym czasie kontroli w zakresie spełnienia przez podmioty nadzorowane wymagań weterynaryjnych. Prerogatywy kontrolne, oprócz prawa wstępu na teren podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, obejmują, stosownie do art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, uprawnienia nieodpłatnego pobierania próbek do badań oraz żądania pisemnych lub ustnych informacji w zakresie objętym przedmiotem kontroli, w tym żądania okazywania i udostępniania dokumentów lub danych informatycznych.

Jeżeli w wyniku kontroli zostaną stwierdzone uchybienia w spełnieniu wymagań weterynaryjnych przez podmioty nadzorowane, organom Inspekcji Weterynaryjnej przysługują kompetencje dające możliwość doprowadzenia wadliwego stanu faktycznego do stanu nakazanego w przepisach prawa weterynaryjnego. Inspekcja Weterynaryjna działa w tym zakresie łącząc realizację funkcji kontrolnych z zadaniami i kompetencjami właściwymi dla innych organów administracji publicznej, a w szczególności z uprawnieniami władczymi dającymi możliwość wydawania decyzji administracyjnych, w tym różnego rodzaju nakazów i zakazów.

W przypadku stwierdzenia, że przy prowadzeniu działalności nadzorowanej naruszone są wymagania weterynaryjne powiatowy lekarz weterynarii, stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy, ma kompetencje do wydania jednej z następujących decyzji administracyjnych:

- 1) nakazującej usunięcie uchybień w określonym terminie;
- 2) nakazującej wstrzymanie działalności do czasu usunięcia uchybień;

3) zakazującej umieszczania na rynku zwierząt lub handlu zwierzętami będącymi przedmiotem działalności albo zakazującej produkcji, umieszczania na rynku lub handlu określonymi produktami, wytwarzanymi przy prowadzeniu tej działalności.

Wybór decyzji pozostawiono uznaniu powiatowego lekarza weterynarii. Nie jest to jednak uznanie swobodne. Dokonując bowiem rozstrzygnięcia, organ Inspekcji musi mieć na względzie wynikające z naruszenia prawa weterynaryjnego zagrożenie dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt.

W przypadku nie zastosowania się przez podmiot do nakazów lub zakazów wynikających z decyzji wydanej na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, powiatowy lekarz weterynarii ma obowiązek wydania kolejnej decyzji, w której rozstrzyga o zakazie prowadzenia dalszej działalności przez podmiot i skreśla go z rejestru, z tym zastrzeżeniem, że decyzja ta nie może z mocy prawa zapaść w stosunku do gospodarstw utrzymujących drób, z wyjątkiem zakładów drobiu (art. 9 ust. 3 przedmiotowej ustawy). Oznacza to, że brak dobrowolnego zastosowania się przez podmiot do pierwszego rozstrzygnięcia powiatowego lekarza weterynarii musi skutkować wydaniem w sprawie kolejnej bardziej restrykcyjnej decyzji administracyjnej.

2.5. Rejestracja gospodarstw

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o której mowa w ust. 2.4. programu.

Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii dane zawarte w rejestrze, a także informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego ujawnionego w tym rejestrze.

Ponadto, powiatowy lekarz weterynarii rejestruje podmioty prowadzący produkcję podstawową inną, niż na użytek własny. Obowiązek ten wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 139 z 30.4.2004 r., str. 1) oraz

z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127, z późn. zm.).

2.6. Prowadzenie rejestrów w gospodarstwach

Zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, posiadacz zwierząt gospodarskich, w tym brojlerów jest obowiązany do prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt. Lekarz weterynarii leczący zwierzęta dokonuje wpisów w ewidencji leczenia zwierząt. Zakres i sposób prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt przez posiadacza zwierząt gospodarskich, a także tryb dokonywania wpisów w tej ewidencji przez lekarzy weterynarii leczących zwierzęta regulują przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt i dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej (Dz. U. Nr 100, poz. 1022).

Zgodnie z art. 69 ust 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne, jeżeli tkanki i produkty pochodzące od zwierząt są przeznaczone do spożycia przez ludzi, to właściciele tych zwierząt lub osoby odpowiedzialne za zwierzęta są obowiązani do posiadania dokumentacji w formie ewidencji nabycia, posiadania i stosowania produktów leczniczych weterynaryjnych oraz leczenia zwierząt prowadzonej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Szczegółowy zakres i sposób prowadzenia przez lekarzy weterynarii dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej z wykonywanych czynności leczniczych i profilaktycznych oraz stosowanych produktów leczniczych, jak również zakres i sposób prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt przez posiadacza zwierząt gospodarskich, a także tryb dokonywania wpisów w tej ewidencji przez lekarzy weterynarii leczących zwierzęta został określony przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt i dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej.

Wspomniane dokumenty lekarz weterynarii oraz posiadacz zwierzęcia przechowują przez okres 3 lat od daty dokonania w nich ostatniego wpisu.

Wzór dokumentacji obrotu detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi został określony w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji obrotu

detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi i wzoru tej dokumentacji (Dz. U. Nr 200, poz. 1236).

2.7. Dokumenty towarzyszące zwierzętom w razie ich wysyłki

W handlu wspólnotowym, jak również przy przywozie z państw trzecich, dokumenty są wystawiane zgodnie z:

- 1) rozporządzeniem Komisji (WE) 599/2004 z dnia 30 marca 2004 r. dotyczącym zharmonizowanego wzoru świadectwa i sprawozdania z kontroli związanych z wewnątrzspółnotowym handlem zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE L 94, z 31.03.2004, str. 44);
- 2) dyrektywą Rady 90/539/EWG z dnia 15 października 1990 r. w sprawie warunków zdrowotnych zwierząt, regulujących handel wewnątrzspółnotowy i przywóz z państw trzecich drobiu i jaj wylęgowych (Dz. Urz. L 303 z 31.10.1990, str. 6, z późn. zm.);
- 3) ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342) oraz
- 4) ustawą z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz. U. Nr 165, poz. 1590, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 18 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. UE L 31 z 1.2.2002 r., str. 1), podmioty działające na rynku powinny zapewnić możliwość monitorowania żywności, pasz, zwierząt hodowlanych oraz wszelkich substancji przeznaczonych do dodania do żywności lub pasz. W tym celu podmioty te powinny utworzyć systemy i procedury umożliwiające przekazanie takich informacji na żądanie właściwych władz.

Zgodnie z przepisem art. 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 853/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego, przesyłki produktów pochodzenia zwierzęcego są zaopatrywane w świadectwa zdrowia lub inne dokumenty określone w prawodawstwie wspólnotowym.

Wysyłka zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego do kraju trzeciego odbywa się zgodnie z wymaganiami uzgodnionymi z władzami danego kraju.

Część B

1. Identyfikacja programu

Państwo Członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: zakażenie brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) odzwierzęcą *Salmonella* spp.

Populacja zwierząt objęta programem: 6 500 stad brojlerów (*Gallus gallus*)

Rok wdrożenia: 2010

Nr referencyjny niniejszego dokumentu:

Dane kontaktowe: Główny Inspektorat Weterynarii

Biuro Ochrony i Zdrowia Zwierząt

Tel. +48 22 623 22 03

Fax. +48 22 623 14 08

E-mail: giw@wetgiw.gov.pl

Wysłano do Komisji Europejskiej dnia:

1.2. Dane historyczne dotyczące rozwoju epidemiologicznego choroby salmonellozy odzwierzęcej określonej w pkt.1

W Rzeczypospolitej Polskiej stada hodowlane i rzeźne drobiu oraz stada towarowe monitorowano w kierunku gatunkowo specyficznych i niespecyficznych *Salmonelli* od lipca 1999 r., zgodnie z instrukcjami Głównego Lekarza Weterynarii opracowanymi na podstawie dyrektywy Rady 92/117/EWG z dnia 17 grudnia 1992 r. dotyczącej środków ochrony przed określonymi chorobami odzwierzęcymi i odzwierzęcymi czynnikami chorobotwórczymi u zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego, w celu zapobieżenia zakażeniom i zatruciom przenoszonym przez żywność (Dz. Urz. WE L 62 z 15.3.1993, str. 38, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 14, str. 40, z późn. zm.):

1) IW.z. II D/Sal-1/99;

2) IW.z. II D/Sal-2/99;

3) IW.z. II D/Sal-3/99.

Badania kontrolne prowadzono na koszt właścicieli stad. Stada zakażone lub podejrzane o zakażenie podlegały ubojowi zgodnie z zasadami określonymi w dyrektywie Rady 71/118/EWG z dnia 15 lutego 1971 r. w sprawie problemów zdrowotnych wpływających na handel świeżym mięsem drobiowym (Dz. Urz. WE L

55 z 8.3.1971, str. 23 z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 1, str. 209, z późn. zm.).

W okresie od 1 października 2005 r. do 30 września 2006 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzono badania podstawowe dotyczące występowania pałeczek *Salmonella* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*), zgodnie z decyzją Komisji nr 2005/636/WE z dnia 1 września 2005 r. dotyczącą badania podstawowego nad występowaniem *Salmonella* w stadach brojlerów gatunku *Gallus gallus* (Dz. Urz. UE L z 03.09.2005, str. 14). Do badania pobrano próbki w 383 gospodarstwach utrzymujących powyżej 5000 brojlerów. Odsetek stad brojlerów zakażonych pałeczkami *Salmonella* wyniósł 58,7% i wahał się w poszczególnych województwach od 37,5% (woj. podlaskie) do 77,3% (woj. lubelskie).

W roku 2008 w ramach badań pobranych próbek z inicjatywy właściciela przebadano 18156 stad. Stwierdzono wyniki dodatnie w 977 przypadkach, co stanowi 5,4 % zakażonych stad, w tym: odsetek stad zakażonych *S. Enteritidis* wyniósł 2,9%, *S. Typhimurium* 0,2 %, a zakażenie innymi serotypami *Salmonella* 2,3 %.

Według „Meldunków o zachorowaniach na choroby zakaźne i zatruciach w Polsce w 2008 r.” opracowywanych przez Zakład Epidemiologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie, w 2008 r. w Rzeczypospolitej Polskiej zarejestrowano 9473 zatruc pokarmowych wywołanych przez pałeczki *Salmonella*. W porównaniu z ubiegłymi latami można zaobserwować stały spadek liczby zakażeń jelitowych wywołanych przez pałeczki *Salmonella* – w 2007 r. zarejestrowano 11566, w 2006 r. - 13214, a w 2005 r. – 15821 przypadków zatruc pokarmowych wywołanych przez *Salmonella*.

Do zakażeń u ludzi najczęściej dochodzi poprzez spożywanie skażonej żywności tj. mięsa i przetworów mięsnych - głównie drobiowych oraz jaj i produktów jajecznych.

Według danych Zakładu Bakteriologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie z 2007 r., serotypy pałeczek *Salmonella* najczęściej wykrywane u ludzi w Rzeczypospolitej Polskiej to:

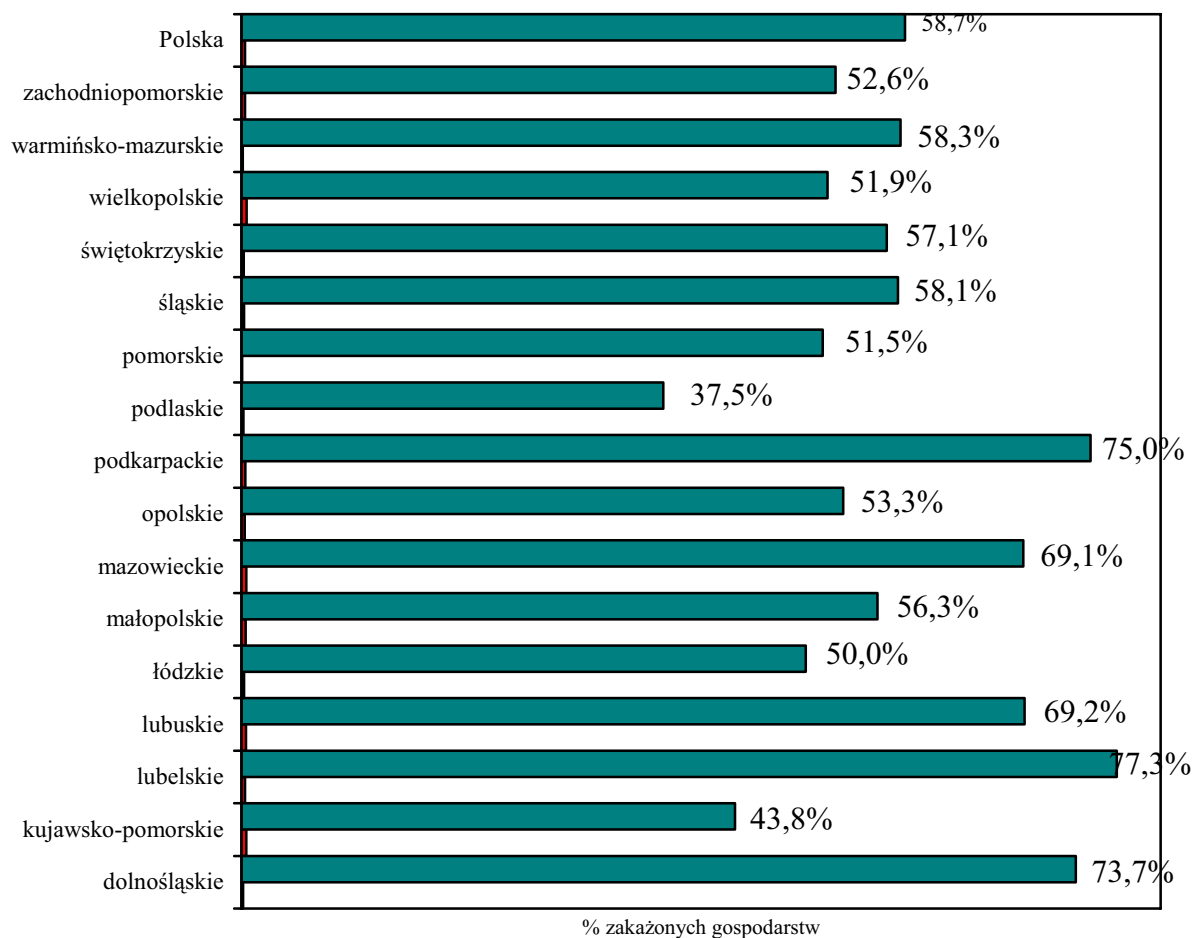
- 1) *Salmonella* Enteritidis (D) – 77,6%
- 2) *Salmonella* Typhimurium (B) - 8,53%.

Serotypy pałeczek *Salmonella* najczęściej wykrywane u ludzi w Rzeczypospolitej Polskiej (na podstawie danych Zakładu Bakteriologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie z 2006 r.):

- 1) *S. Enteritidis* D – 77,6 %;
- 2) *S. Typhimurium* B – 6,73 %;
- 3) *S. Hadar* C2 – 3,9 %;
- 4) *S. Infantis* C1 - 2,83 %;
- 5) *S. Virchow* C1 - 2,48 %.

S. Enteritidis, w odróżnieniu od innych serotypów, posiada zdolność zakażenia jajników niosek, co powoduje przedostawanie się bakterii do jaj, podczas gdy inne serotypy zwykle pozostają w kale i zanieczyszczają powierzchnie skorupki jaj. *S. Enteritidis* w zakażonych stadach hodowlanych, poprzez jaja, zakaża pisklęta brojlerów. Zatem w przypadku *S. Enteritidis* obserwowane jest zarówno pionowe, jak i poziome szerzenie się zakażeń pałeczkami *Salmonella* w stadach drobiu. W przypadku zakażeń poziomych można mówić o drodze bezpośredniej (z osobnika na osobnika) i pośredniej (ze środowiska) szerzenia się zakażenia.

Tabela 1. Częstotliwość występowania zakażeń pałeczkami *Salmonella* w stadach brojlerów w poszczególnych województwach

Wyższy odsetek zakażeń odnotowano w gospodarstwach o dużej liczebności brojlerów, co przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2.

Liczba sztuk drobiu w gospodarstwie	Liczba gospodarstw zbadanych	% gospodarstw zakażonych
5000-9999	27	29,6%
10000-49999	238	55,5%
50000-99999	55	80%
>100000	63	65,1%

3. Opis programu:

Cel wspólnotowy dla krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów w roku 2010 został określony w art. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 646/2007 z dnia 12 czerwca 2007 r. wykonującego rozporządzenie

(WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* u brojlerów i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1091/2005 (Dz. U. UE. L 151 z 13.06.2007, str. 21), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 646/2007”.

Rozporządzenie to wyznaczyło cel wspólnotowy w odniesieniu do następujących serotypów pałeczek *Salmonella*:

- *Salmonella* Enteritidis,
- *Salmonella* Typhimurium.

Cel wspólnotowy zostanie osiągnięty w odniesieniu do stad brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) w przypadku ograniczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej maksymalnej wartości procentowej stad brojlerów z wynikiem dodatnim badania na obecność *Salmonella* Enteritidis i *Salmonella* Typhimurium do 1% lub poniżej tej wartości. Cel powinien zostać osiągnięty do dnia 31 grudnia 2011 r.

Na potrzeby realizacji programu przyjmuje się następującą definicję stada zakażonego w odniesieniu do celu wspólnotowego: stado zakażone w odniesieniu do celu wspólnotowego - stado zakażone w odniesieniu do celu wspólnotowego to stado brojlerów, w którym w wyniku badania próbek urzędowych pobranych zgodnie z pkt. 2 oraz pkt. 3.1. załącznika do rozporządzenia nr 646/2007 wykryto w jednej lub więcej próbek *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium (inne, niż szczepy szczepionkowe) lub został wykryty efekt hamujący wzrost bakterii.

Zgodnie z załącznikiem II rozdział E ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 od dnia 1 stycznia 2011 r., świeże mięso drobiowe pozyskane z drobiu wymienionego w załączniku I do rozporządzenia (kury, indyki) nie może być wprowadzone do obrotu w celu spożycia przez ludzi, jeśli nie zostanie spełnione kryterium „brak pałeczek *Salmonella* w 25 g”.

Stosownie do art. 1 ust. 3 rozporządzenia nr 2160/2003, program nie ma zastosowania przy produkcji mięsa pochodzącego z brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) przeznaczonego do sprzedaży bezpośredniej lub na użytek własny.

Zgodnie z załącznikiem nr 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U z 2008 r. Nr 213, poz. 1342), określone salmonelozы drobiu, w tym wywołane przez *S. Enteritidis* i *S. Typhimurium* są zaliczane do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi rejestracji. Na podstawie art. 57 ww. ustawy, opracowany przez

Głównego Lekarza Weterynarii „Krajowy program zwalczania niektórych serotypów pałeczek *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)”, po przyjęciu w drodze uchwały przez Radę Ministrów, zatwierdza Komisja Europejska. Rada Ministrów wprowadza w drodze rozporządzenia zatwierdzony przez Komisję Europejską program, którego realizację nadzoruje Główny Lekarz Weterynarii. Program będzie realizowany na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Środki budżetowe będą przeznaczone na finansowanie badań urzędowych stad brojlerów oraz badań skuteczności przeprowadzonego oczyszczania i odkażania.

Właściwy miejscowo powiatowy lekarz weterynarii nadzoruje prawidłowe pobieranie próbek z inicjatywy hodowcy oraz kontroluje dokumentację prowadzoną przez hodowcę. Wykrycie serotypów *Salmonella* objętych programem lub stwierdzenie efektu hamującego wzrost bakterii w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy, powinno być bezzwłocznie zgłaszane właściwemu miejscowo powiatowemu lekarzowi weterynarii przez zatwierdzone laboratorium przeprowadzające badanie laboratoryjne próbek.

Dodatkowo w każdym roku realizacji programu, w co najmniej jednym stadzie brojlerów w gospodarstwie z 10% gospodarstw liczących powyżej 5000 sztuk brojlerów jest przeprowadzane urzędowe pobranie próbek. Urzędowe pobranie próbek jest przeprowadzane przy uwzględnieniu analizy ryzyka, jak również w każdym przypadku, gdy powiatowy lekarz weterynarii uzna, że zachodzi taka potrzeba.

Urzędowe pobranie próbek może zastąpić jedno pobranie próbek przeprowadzone z inicjatywy hodowcy.

4. Środki przewidziane programem

4.1. Podsumowanie środków przewidzianych programem

Okres trwania programu: rok 2010

- Kontrola
- Badania
- Obróbka produktów pochodzenia zwierzęcego
- Usuwanie produktów pochodzenia zwierzęcego
- Monitorowanie lub nadzór
- Inne środki: obróbka paszy

4.2. Władza centralna odpowiedzialna za nadzór i koordynację realizacji programu

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu oraz informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji.

Głównemu Lekarzowi Weterynarii podlegają wojewódzcy lekarze weterynarii oraz powiatowi lekarze weterynarii, którzy nadzorują prawidłowe pobieranie próbek z inicjatywy hodowcy oraz kontrolują dokumentację prowadzoną przez hodowcę.

Urzędowe badania laboratoryjne wykonywane są przez:

- 1) zakłady higieny weterynaryjnej wchodzące w skład wojewódzkich inspektoratów weterynarii, które są regionalnymi laboratoriami weterynaryjnymi w rozumieniu przepisów Unii Europejskiej;
- 2) laboratoria weterynaryjne wchodzące w skład innych niż wymienione w pkt. 1 jednostek organizacyjnych Inspekcji;
- 3) krajowe laboratoria referencyjne w rozumieniu przepisów Unii Europejskiej.

Natomiast zadania laboratoriów referencyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykonują następujące jednostki organizacyjne:

- 1) Państwowy Instytut Weterynaryjny-Państwowy Instytut Badawczy w Puławach;
- 2) Krajowe Laboratorium Pasz należące do struktur organizacyjnych Instytutu Zootechniki - Państwowego Instytutu Badawczego w Balicach k. Krakowa;
- 3) Instytut Ochrony Roślin Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin.

4.3 Opis i określenie obszarów geograficznych i administracyjnych, na których program ma być wdrażany

Program będzie realizowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

4.4. Środki wdrożone w ramach programu

4.4.1. Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie rejestracji gospodarstw

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną.

Sposób prowadzenia rejestru przez powiatowego lekarza weterynarii określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (Dz. U. Nr 134, poz. 946).

Podmioty prowadzące działalność podlegającą nadzorowi organów Inspekcji Weterynaryjnej są obowiązane do spełnienia wymagań weterynaryjnych z zakresu lokalizacji prowadzonej działalności, jak również przyjętych rozwiązań technicznych, technologicznych, organizacyjnych i sanitarnych. Wymagania te w sposób szczegółowy określone są w rozporządzeniach wydanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

4.4.2. Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie identyfikacji zwierząt

- nie dotyczy.

4.4.3 Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie powiadomienia o chorobie

Zakład Higieny Weterynaryjnej lub zatwierdzone laboratorium, w którym uzyskano dodatni wynik badania w kierunku *S. Enteritidis* lub *S. Typhimurium* powiadamia natychmiast powiatowego lekarza weterynarii właściwego dla miejsca pochodzenia próbki. Krajowe Laboratorium Referencyjne Państwowego Instytutu Weterynaryjnego-Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach powiadamia właściwego powiatowego lekarza weterynarii o każdym uzyskanym dodatnim wyniku badania. Zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, salmonelloza jako choroba odzwierzęca i jej czynniki chorobotwórcze podlegają obowiązkowi monitorowania. Określone salmonellozy drobiu w tym wywoływane przez *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium podlegają obowiązkowi rejestracji. Na podstawie art. 51 wyżej wymienionej ustawy oraz przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. w sprawie zakresu, sposobu i terminów przekazywania informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i rejestracji oraz o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe (Dz. U. Nr 242, poz. 2045), podmioty świadczące usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, zakłady higieny weterynaryjnej i inne laboratoria przekazują właściwemu terytorialnie

powiatowemu lekarzowi weterynarii comiesięczne informacje o chorobach zakaźnych podlegających obowiązkowi rejestracji, o chorobach odzwierzęcych i ich czynnikach chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania oraz o wynikach monitorowania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Powyższe informacje, powiatowi lekarze weterynarii przekazują wojewódzkim lekarzom weterynarii, a wojewódzcy lekarze weterynarii Głównemu Lekarzowi Weterynarii w terminie do 7 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym te informacje zostały zebrane.

4.4.4 Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie środków w przypadku wyniku dodatniego:

Zostały szczegółowo określone w pkt. 1.6 części A programu.

4.4.5 Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie różnej kwalifikacji zwierząt i stad:

- nie dotyczy

4.4.6 Procedury kontrolne, a w szczególności zasady przemieszczania się zwierząt narażonych na kontakt lub zakażenie daną chorobą oraz regularne inspekcje gospodarstw lub obszarów, których to dotyczy:

- nie dotyczy

4.4.7. Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie kontroli (badania, szczepienia) choroby:

– nie dotyczy.

4.4.8. Środki i stosowne prawodawstwo w zakresie odszkodowania dla właścicieli zwierząt poddanych ubojowi lub zabitych:

- nie dotyczy

5. Ogólny opis kosztów i korzyści

Główną korzyścią z realizacji programu dla hodowców brojlerów oraz podmiotów zajmujących się obrotem drobiem oraz mięsem drobiowym będzie możliwość prowadzenia swobodnego handlu wewnątrz Wspólnoty oraz eksportu drobiu do państw trzecich. Zgodnie z załącznikiem II rozdziału E rozporządzenia nr 2160/2003,

od dnia 1 stycznia 2011 r. świeże mięso drobiowe pozyskane z drobiu wymienionego w załączniku I do rozporządzenia (kury, indyki) nie może być wprowadzone do obrotu w celu spożycia przez ludzi, jeśli nie zostanie spełnione kryterium „brak pałeczek *Salmonella* w 25 g”.

Osiągnięcie celu, czyli ograniczenie liczby zakażonych stad brojlerów, zwiększy konkurencyjność polskiego drobiu i mięsa drobiowego na rynku wspólnotowym, jak również na rynkach państw trzecich.

Ponadto należy podkreślić, że salmonelloza jest najczęściej notowaną chorobą odzwierzęcą, a mięso drobiowe oraz jaja konsumpcyjne są głównym źródłem zachorowań u ludzi. Stąd też realizacja programu ograniczy liczbę zakażeń u ludzi, a w związku z tym zredukuje koszty leczenia tych chorób.

Szacunkowe kwalifikowane do ubiegania się o współfinansowanie przez Wspólnotę koszty „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” w roku 2010 wyniosą 1 470 900 zł i zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych w ustawie budżetowej na rok 2010.

6. Sytuacja epizootyczna

6.1. Dane o rozwoju choroby¹

Rok: 2004

Stan na dzień: 31.12.2004 r. (wyniki badań dobrowolnych i urzędowych)

Gatunek: ***Gallus gallus***

Choroba/zakażenie ^(a): *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium

Region	Rodzaj stada ^(b)	Łączna liczba stad ^(c)	Łączna liczba zwierząt	Łączna liczba stad objęta programem	Łączna liczba zwierząt objęta programem	Liczba zbada-nych stad ^(d)	Liczba stad ^(e) z dodatnim wynikiem ^(a) badań	Liczba stad zlikwidowa-nych ^(e)		Łączna liczba zwierząt poddanych ubojowi lub zabitych ^(e)		Ilość jaj zniszczonych lub masa w tonach ^(a)		Ilość jaj skierowanych do przetwórstwa (liczba sztuk lub masa w tonach) ^(a)		
								(a3)	(a4)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)
Rzeczpospo-lita Polska							(a1)+(a2)+(a3)	(a3)	(a4)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)
Ogółem	Stada brojlerów gatunku kura					21674	1703	0	0	0	0	0	0	0	0	0

^(a) Dla salmonelli odzwierzęcej należy wskazać serotypy objęte programem kontroli (a1) dla *Salmonella* Enteritidis, (a2) dla *Salmonella* Typhimurium, (a3) dla innych serotypów – określić stosownie do sytuacji, (a4) dla *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium.

^(b) Np. stada hodowlane (chów, stada dorosłe), stada produkcyjne, stada kur niosek.

^(c) Łączna liczba stad istniejących w regionie włączając stada kwalifikujące się i niekwalifikujące się do programu.

^(d) Należy zbadać środki do wykonania testu stada objętego programem na obecność salmonelli. W tej kolumnie nie należy stada liczyć dwa razy nawet, jeżeli przebadano je więcej niż jeden raz. ^(e) Jeżeli, zgodnie z przypisem (d), zbadano stado więcej niż jeden raz, dodatni wynik badania powinien być brany pod uwagę tylko raz.

3 Dane dotyczące salmonellozy (salmonella odzwierzęca, *Salmonella pullorum*, *Salmonella gallinarum*, *Mycoplasma gallisepticum*, choroby mętwikowej i jej czynników chorobotwórczych).

Rok: 2005

Stan na dzień: 31.12.2005 r. (wyniki badań dobrowolnych i urzędowych)

Gatunek: **Gallus gallus**

Choroba/zakażenie ^(a): *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium

Region	Rodzaj stada ^(b)	Łączna liczba stad ^(c)	Łączna liczba zwierząt	Łączna liczba stad objęta programem	Łączna liczba zwierząt objęta programem	Liczba zbadanych stad ^(d)	Liczba stad ^(e) z dodatnim wynikiem ^(a) badań		Liczba stad zlikwidowanych ^(e)		Łączna liczba zwierząt poddanych ubojowi lub zabitych ^(e)		Ilość zniszczonych jaj lub masa w tonach ^(e)		Ilość jaj skierowanych do przetwórstwa (liczba sztuk lub masa w tonach) ^(e)	
							(a1)	(a2)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)
Polska																
Ogółem	Stada brojlerów gatunku kura					20073	537	56	0	0	0	0	0	0	0	0

^(a) Dla salmonelli odzwierzęcej należy wskazać serotypy objęte programem kontroli (a1) dla *Salmonella* Enteritidis, (a2) dla *Salmonella* Typhimurium, (a3) dla innych serotypów – określić stosownie do sytuacji, (a4) dla *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium.

^(b) Np. stada hodowlane (chów, stada dorosłe), stada produkcyjne, stada kur niosek, itp.

^(c) Łączna liczba stad istniejących w regionie włączając stada kwalifikujące się i niekwalifikujące się do programu.

^(d) Należy zbadać środki do wykonania testu stada objętego programem na obecność salmonelli. W tej kolumnie nie należy stada liczyć dwa razy nawet jeżeli przebadano je więcej niż jeden raz.

^(e) Jeżeli, zgodnie z przypisem (d), zbadano stado więcej niż jeden raz, dodatni wynik badania powinien być brany pod uwagę tylko raz.

Rok: 2006

Stan na dzień: 31.12.2006 r. (wyniki badań dobrowolnych i urzędowych)

Gatunek: **Gallus gallus**

Choroba/zakażenie ^(a): *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium

Region	Rodzaj stada ^(b)	Łączna liczba stad ^(c)	Łączna liczba zwierząt objęta programem	Łączna liczba stad objęta programem	Łączna liczba zwierząt objęta programem	Liczba zbadanych stad ^(d)	Liczba stad ^(e) z dodatnim wynikiem ^(a)		Liczba stad zlikwidowanych ^(a)	Łączna liczba zwierząt ubitych lub zabitych ^(a)	Ilość zniszczonych jaj (liczba lub kg) ^(a)		Ilość jaj skierowanych do przetworstwa (liczba lub kg) ^(a)	
							(a1)	(a2)			(a3)	(a4)	(a3)	(a4)
Polska							(a1)	(a2)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)
Ogółem	Stada brojlerów gatunku kura	14 000				21534*	714	74	0	0	0	0	0	0

^(a) Dla salmonelli odzwierzęcej należy wskazać serotypy objęte programem kontroli (a1) dla *Salmonella* Enteritidis, (a2) dla *Salmonella* Typhimurium, (a3) dla innych serotypów – określić stosownie do sytuacji, (a4) dla *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium.

^(b) Np. stada hodowlane (chów, stada dorosłe), stada produkcyjne, stada kur niosek.

^(c) Łączna liczba stad istniejących w regionie włączając stada kwalifikujące się i nie kwalifikujące się do programu.

^(d) Należy zbadać środki do wykonania testu stada objętego programem na obecność salmonelli. W tej kolumnie nie należy stada liczyć dwa razy nawet jeżeli przebadano je więcej niż jeden raz.

^(e) Jeżeli, zgodnie z przepisem (d), zbadano stado więcej niż jeden raz, dodatni wynik badania powinien być brany pod uwagę tylko raz.

*niektóre stada mogły zostać zbadane więcej, niż jeden raz; większa liczba zbadanych stad, niż stad wykazanych w tabeli „łączna liczba stad” wynika z faktu, że w ciągu roku w gospodarstwie jest kilka cykli produkcyjnych brojlerów

Rok: 2007

Stan na dzień: 31.12.2007 r. (wyniki badań dobrowolnych i urzędowych)

Gatunek: **Gallus gallus**

Choroba/zakażenie ^(a): *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium

Region	Rodzaj stada ^(b)	Łączna liczba stad ^(c)	Łączna liczba zwierząt	Łączna liczba stad objęta programem	Łączna liczba zwierząt objęta programem	Liczba zbadanych stad ^(d)	Liczba stad ^(e) z dodatnim wynikiem ^(a)		Liczba stad zlikwidowanych ^(a)	Łączna liczba zwierząt ubitych lub zabitych ^(a)	Ilość zniszczonych jaj (liczba lub kg) ^(a)		Ilość jaj skierowanych do przetwórstwa (liczba lub kg) ^(a)	
							(a1)	(a2)			(a3)	(a4)	(a3)	(a4)
Polska							(a1)	(a2)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)
Ogółem	Stada brojlerów kurzych	13 000				22527*	888	59	0	0	0	0	0	0

^(a) Dla salmonelli odzwierzęcej należy wskazać serotypy objęte programem kontroli (a1) dla *Salmonella* Enteritidis, (a2) dla *Salmonella* Typhimurium, (a3) dla innych serotypów – określić stosownie do sytuacji, (a4) dla *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium.

^(b) Np. stada hodowlane (chów, stada dorosłe), stada produkcyjne, stada kur niosek.

^(c) Łączna liczba stad istniejących w regionie włączając stada kwalifikujące się i nie kwalifikujące się do programu.

^(d) Należy zbadać środki do wykonania testu stada objętego programem na obecność salmonelli. W tej kolumnie nie należy stada liczyć dwa razy nawet, jeżeli przebadano je więcej niż jeden raz.

^(e) Jeżeli, zgodnie z przepisem (d), zbadano stado więcej niż jeden raz, dodatni wynik badania powinien być brany pod uwagę tylko raz.

*niektóre stada mogły zostać zbadane więcej, niż jeden raz; większa liczba zbadanych stad, niż stad wykazanych w tabeli „łączna liczba stad” wynika z faktu, że w ciągu roku w gospodarstwie jest kilka cykli produkcyjnych brojlerów

Rok: 2008

Stan na dzień: 31.12.2008 r. (wyniki badań dobrowolnych i urzędowych)

Gatunek: **Gallus gallus**

Choroba/zakażenie ^(a): *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium

Region	Rodzaj stada ^(b)	Łączna liczba stad ^(c)	Łączna liczba zwierząt	Łączna liczba stad objęta programem	Łączna liczba zwierząt objęta programem	Liczba zbadanych stad ^(d)	Liczba stad ^(e) z dodatnim wynikiem ^(a)		Liczba stad zlikwidowanych ^(a)	Łączna liczba zwierząt ubitych lub zabitych ^(a)	Ilość zniszczonych jaj (liczba lub kg) ^(a)		Ilość jaj skierowanych do przetworstwa (liczba lub kg) ^(a)				
							(a1)	(a2)			(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	
Polska																	
Ogółem	Stada brojlerów kurzych	6498	144 291	0	0	18156	522	42	413	96	118	20396	15454	83	54	-	-

^(a) Dla salmonelli odzwierzczej należy wskazać serotypy objęte programem kontroli (a1) dla *Salmonella* Enteritidis, (a2) dla *Salmonella* Typhimurium, (a3) dla innych serotypów – określić stosownie do sytuacji, (a4) dla *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium.

^(b) Np. stada hodowlane (chów, stada dorosłe), stada produkcyjne, stada kur niosek.

^(c) Łączna liczba stad istniejących w regionie włączając stada kwalifikujące się i niekwalifikujące się do programu.

^(d) Należy zbadać środki do wykonania testu stada objętego programem na obecność salmonelli. W tej kolumnie nie należy stada liczyć dwa razy nawet, jeżeli przebadano je więcej niż jeden raz.

^(e) Jeżeli, zgodnie z przepisem (d), zbadano stado więcej niż jeden raz, dodatni wynik badania powinien być brany pod uwagę tylko raz.

*niektóre stada mogły zostać zbadane więcej, niż jeden raz; większa liczba zbadanych stad, niż stad wykazanych w tabeli „łączna liczba stad” wynika z faktu, że w ciągu roku w gospodarstwie jest kilka cykli produkcyjnych brojlerów

7. Założenia programu

7.1. Założenia związane z badaniami

7.1.1. Założenia w zakresie badania stad

Rok: 2010

Stan na dzień: 31.12.2008 r.

Gatunek: **Gallus gallus** Choroba/zakażenie ^(a): **Salmonella Enteritidis; S. Typhimurium**

Region	Rodzaj stada ^(b)	Łączna liczba stad ^(c)	Łączna liczba zwierząt objętych programem	Łączna liczba stad objętych programem	Łączna liczba stad do zbadania ^(d)	Spodziewana liczba stad ^(e) z dodatnim wynikiem ^(e)			Spodziewana liczba stad do likwidacji ^(e)			Spodziewana łączna liczba zwierząt do ubicia lub zabicia ^(a)		Spodziewana ilość jaj do zniszczenia (liczba lub kg) ^(a)		Spodziewana ilość jaj skierowana do przetwórstwa (liczba lub kg) ^(a)		
						(a1)	(a2)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	
Polska																		
Ogółem	Stada brojlerów gatunku kura	7 000	150 000 000	6 500	19 000	1300	400		500	-	4 000	-	-	-	-	-	-	-

^(a) Dla salmonelli odzwierzęcej należy wskazać serotypy objęte programem kontroli (a1) dla *Salmonella Enteritidis*, (a2) dla *Salmonella Typhimurium*, (a3) dla innych serotypów – określić stosownie do sytuacji, (a4) dla *Salmonella Enteritidis* lub *Salmonella Typhimurium*.

^(b) Np. stada hodowlane (chów, stada dorosłe), stada produkcyjne, stada kur niosek.

^(c) Łączna liczba stad istniejących w regionie włączając stada kwalifikujące się i niekwalifikujące się do programu.

^(d) Należy zbadać środki do wykonania testu stada objętego programem na obecność salmonelli. W tej kolumnie nie należy stada liczyć dwa razy nawet, jeżeli przebadano je więcej niż jeden raz.

^(e) Jeżeli, zgodnie z przypisem (d), zbadano stado więcej niż jeden raz, próba pozytywna powinna być brana pod uwagę tylko raz

8. Szczegółowa analiza szacunkowych kosztów programu²

Koszty	Wyszczególnienie	Liczba jednostek	Koszt jednostkowy (w złotych)	Suma ogółem (w złotych)	Suma ogółem (w euro)*	Wniosek o finansowanie wspólnotowe
1. Badania						
1.1. Koszt analizy	Liczba planowanych badań bakteriologicznych w ramach urzędowego pobierania próbek	1900 próbek	30	57 000	12 490,69	tak
	Liczba planowanych badań w kierunku określenia serotypu odpowiednich izolatów	1700 próbek	70	119 000	26 077,05	
1.2. Koszt pobierania próbek	Materiały + pobranie	1700 próbek	10	17 000	3 725,30	tak
1.3. Inne koszty	Dojazd do fermy + dowóz próbek do laboratorium	1700 próbek	160	272 000	59 604,68	tak

² Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczania chorób zakaźnych w ustawie budżetowej na rok 2010. Nie wlicza się kosztów stałych. Wszystkie wartości są podane bez VAT.

2. Szczepienie lub obróbka produktów zwierzęcych	Program nie przewiduje					
2.1. Zakup szczepionki	-	-	-	-	-	-
2.2. Koszty dystrybucji	-	-	-	-	-	-
2.3. Koszty podania	-	-	-	-	-	-
2.4. Koszty kontroli	-	-	-	-	-	-
3. Ubój i zniszczenie	Program nie przewiduje					
3.1. Odszkodowanie za zwierzęta		-	-	-	-	-
3.2. Koszty transportu ptaków		-	-	-	-	-
3.3 Koszty zniszczenia Przeznaczenie kosztów		-	-	-	-	-
3.4. Strata w przypadku uboju		-	-	-	-	-
3.5. Koszt obróbki produktów		-	-	-	-	-
4. Czyszczenie i dezynfekcja						
4.1. Koszt badania skuteczności dezynfekcji	Badanie bakteriologiczne 4 puli próbek	1700 stad	400	680 000	149 011,70	tak
4.2. Koszt dojazdu	Do fermy i do laboratorium	1700 stad	160	272 000	59 604,68	tak
4.3. Koszt pobrania próbek do badań skuteczności dezynfekcji	Pobranie próbek	1700 stad	7	11 900	2 607,70	tak
5. Wynagrodzenia (pracownicy)	Rzeczoznawcy	200 stad	34 zł/stado	6 800	-	nie

zatrudnieni wyłącznie do celów programu)								
6. Materiały eksploatacyjne i sprzęt specjalny	Pasze – koszty zniszczenia	100 stad	100 zł/stado	10 000	-			nie
7. Inne koszty	Pasze – odszkodowania dla właściciela	200 stad	50 zł/stado	10 000	-			nie
OGÓŁEM				1 455 700***	313 121,80			

* Koszt programu obliczono wg kursu średniego euro NBP go z dnia 9 lutego 2009. 1 EUR= 4,5634 zł

** Dezynfekcja jest rutynową czynnością wykonywana zawsze przed zasiedleniem obiektu, stąd jego koszty ponoszone są przez hodowcę

*** W ramach tej kwoty, 1 428 900 zł są to koszty, które zostaną przedstawione we wniosku o finansowanie wspólnotowe.